

"4K" MODELI TUSHUNCHASINING ILMIY METODIK TALQINI.

Murodullayev Jasurbek Nosirjon o'g'li

Namangan davlat universiteti, tayanch-doktorant

Annotatsiya: Zamonaviy ta'lim tizimida 4K ko'nikmalari (tanqidiy fikrlash, kreativlik, kommunikatsiya va kooperatsiya) o'quvchilarning hayotiy muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirishda asosiy o'rin tutadi. Ushbu maqolada 4K ko'nikmalarining ilmiy metodologik talqini keltirilgan bo'lib, ularning ta'lim jarayoniga integratsiyasi va samaradorligi tahlil qilingan. OAK (O'zbekiston Akademik Kengashi) talablariga mos ushbu tadqiqotda har bir ko'nikma alohida o'rganilib, ularning amaliy ahamiyati va natijalari baholanadi.

Kalit so'zlar: tanqidiy fikrlash, kreativlik, kommunikatsiya, kooperatsiya, zamonaviy ta'lim, ko'nikmalar, strategik fikrlash, muloqot, jamoaviy ishlash.

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ КОНЦЕПЦИИ МОДЕЛИ «4К».

Муродуллаев Жасурбек Носиржон угли

Наманганский государственный университет, докторант

Аннотация: В современной системе образования навыки 4К (критическое мышление, креативность, коммуникация и кооперация) занимают ключевое место в развитии способности учащихся решать жизненные проблемы. В данной статье представлена научно-методологическая интерпретация навыков 4К, проанализированы их интеграция в образовательный процесс и эффективность. В исследовании, соответствующем требованиям ВАК (Высшей аттестационной комиссии Узбекистана), каждая из этих компетенций рассматривается отдельно, оцениваются их практическое значение и результаты.

Ключевые слова: критическое мышление, креативность, коммуникация, кооперация, современное образование, навыки, стратегическое мышление, общение, командная работа.

SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL INTERPRETATION OF THE CONCEPT OF THE "4K" MODEL.

Murodullayev Jasurbek Nosirjon ugli
Namangan State University, PhD student

Annotation: In the modern education system, the 4C skills (critical thinking, creativity, communication, and collaboration) play a vital role in developing students' ability to solve real-life problems. This article presents a scientific and methodological interpretation of the 4C skills, analyzing their integration into the educational process and their effectiveness. In this research, which meets the requirements of the HAC (Higher Attestation Commission of Uzbekistan), each skill is examined individually, and their practical significance and outcomes are evaluated.

Keywords: critical thinking, creativity, communication, collaboration, modern education, skills, strategic thinking, interaction, teamwork.

Kirish

XXI asr bilan birga dunyo tezkor ravishda o'zgarib bormoqda va bu o'zgarishlar insonlarga yangi talablarni qo'yib bermoqda. Ta'lim tizimida ham bunday o'zgarishlar sezilarli darajada ortib bormoqda. Zamonaviy jamiyatda faol fuqarolar sifatida kamol topish uchun o'quvchilarda asosiy ko'nikmalarga ega bo'lish talab etiladi. Bu ko'nikmalar orasida eng muhimlari tanqidiy fikrlash, kreativlik, kommunikatsiya va kooperatsiya ko'nikmalari hisoblanadi. Ularni umumlashtirib "4K modeli" deb ataladi. Ushbu maqola mazkur modelni ilmiy metodologik nuqtai nazardan tahlil qilishga bag'ishlangan.

Metodologiya

Ushbu tadqiqotda 4K ko'nikmalarining ilmiy va amaliy jihatdan chuqur o'rganilishi uchun bir qator metodlar qo'llanildi. Birinchi navbatda, tahlil usuli orqali tanqidiy fikrlash, kreativlik, kommunikatsiya va kooperatsiya kabi ko'nikmalar har bir elementi alohida o'rganildi. Bu jarayonda 4K ko'nikmalarining ta'riflari, asosiy xususiyatlari hamda ularning o'zaro bog'liqligi aniqlandi. Har bir ko'nikma boshqa ko'nikmalar bilan uzviy ravishda bog'langan bo'lib, ulardan biri rivojlanishi bilan qolganlari ham o'sadi. Masalan, tanqidiy fikrlash ko'nikmasi rivojlanganda, u o'quvchilarning muammolarni hal qilishga yo'naltirilgan jamoaviy ishlash mahoratini ham oshiradi.

Ikkinchi navbatda, sistemali yondashuvdan foydalanib, 4K ko'nikmalari bir-biriga bog'liq bo'lgan integral sistema sifatida ko'rib chiqildi. Sistemali yondashuv yordamida 4K ko'nikmalarining har bir elementi alohida emas, balki umumlashtirilgan holda tahlil qilindi. Bu yondashuv natijasida ko'nikmalar orasidagi o'zaro ta'sir va integratsiya darajasi aniqroq tushuntirildi. Sistemali yondashuv shuningdek, 4K ko'nikmalarining ta'lim jarayoniga qanday tartibda kiritilishi kerakligini aniqlashga imkon berdi.

Uchinchi navbatda, amaliy tahlil usuli qo'llanilib, ko'nikmalarining ta'lim jarayoniga integratsiyasi va ulardan o'quvchilar foydalangan holda olingan natijalar o'rganildi. Amaliy tahlil jarayonida turli maktablar va o'quv markazlarida o'quvchilarga 4K ko'nikmalarini singdirishga qaratilgan darslar va mashg'ulotlar tahlil qilindi. Natijada, ko'nikmalarining ta'lim jarayoniga to'liq integratsiyasi lozimligi, bunda o'quv materiallarining yangilanishi va o'qitish usullarining modernizatsiyasi zarurligi aniqlandi. Misol uchun, ingliz tili darslarida kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan interaktiv mashqlar o'quvchilarning muloqot qobiliyatini sezilarli darajada oshirgan.

To'rtinchi navbatda, mavjud adabiyotlar tahlil qilinib, ularning nazariy va amaliy ahamiyati baholandi. Adabiyotlar taqdimoti usuli yordamida zamonaviy pedagogika, psixologiya va ta'lim nazariyasining eng dolzarb masalalari chuqur o'rganildi. Xususan, tanqidiy fikrlash va kreativlik kabi ko'nikmalarni

rivojlantirishga bag'ishlangan ilmiy ishlar tahlil qilindi. Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar va innovatsion texnologiyalar ham o'rganildi.

Tahlil va natijalar

Tanqidiy fikrlash ko'nikmasi ta'lim jarayonida muhim o'rin tutadi. Bu ko'nikma orqali o'quvchilar hayotiy vaziyatlarni chuqur tahlil qilish, ularni tushunish va yechim topishga o'rgatiladi. Tanqidiy fikrlashning asosiy elementlari muammoni tahlil qilish va algoritm yaratishdan iborat. O'quvchi avval masalani kichik bo'limlarga ajratib, har bir qismini alohida o'rganishi kerak. Keyin esa ma'lumotlarni baholash va dalillarni ajratish mahorati rivojlanadi. Strategik fikrlash va refleksiya ham tanqidiy fikrlashning ajralmas qismidir. Masalan, matematika darsida murakkab tenglamani yechishda o'quvchi avval masalani tahlil qiladi, unda ishtirok etgan raqamlar va amallarning ahamiyatini baholaydi, so'ngra uni yechish uchun ketma-ketlik yaratadi. Shuningdek, tarix fanida voqealar o'rtasidagi sabab-oqibat bog'liqligini aniqlash ham tanqidiy fikrlashning namunasidir.

4K ko'nikmalari o'zaro uzviy bog'langan sistema sifatida ta'lim jarayonida integratsiyalanadi. Har bir ko'nikma boshqa ko'nikmalarning rivojlanishiga hissa qo'shadi. Masalan, tanqidiy fikrlash ko'nikmasi kreativlikni rivojlantirishga yordam beradi, chunki muammoni chuqur tahlil qilish orqali yangi yechimlar topish imkoniyati paydo bo'ladi. Kommunikatsiya ko'nikmalari esa kooperatsiya jarayonini yanada samarali qiladi, chunki effektiv muloqot jamoa ichida yaxshi o'zaro tushunishni ta'minlaydi.

Ta'lim jarayonida 4K ko'nikmalarining amaliy tatbiqi muhim ahamiyat kasb etadi. Darsliklardagi mashqlar, laboratoriya ishlari, jamoa loyihalari va boshqa faoliyatlar orqali bu ko'nikmalar rivojlantiriladi. O'qituvchilar ham o'z darslarida ushbu ko'nikmalarni rivojlantirishga alohida e'tibor berishlari kerak. Bunda zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, interfaol metodlardan foydalanish va o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash muhim rol o'ynaydi.

Natijada o'quvchilar hayotiy vaziyatlarda o'z ko'nikmalaridan samarali foydalanishga o'rganadilar va kelajakda muvaffaqiyatli fuqarolar sifatida jamiyatda faol ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Muhokama

4K ko'nikmalari – tanqidiy fikrlash, kreativlik, kommunikatsiya va kooperatsiya – zamonaviy ta'limning asosiy ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu ko'nikmalar faqat nazariy bilimlarni emas, balki amaliy mahoratlar va ijtimoiy qobiliyatlarni ham rivojlantirishga qaratilgan. Zamonaviy jamiyatda faol fuqarolar sifatida kamol topish uchun bu ko'nikmalar juda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tahlil natijalariga ko'ra, 4K modelining eng muhim xususiyati uning integrativligidir. Har bir ko'nikma alohida o'rganilishi mumkin bo'lsa-da, ular bir-biri bilan chambarchas bog'liqdir.

Xulosa

4K ko'nikmalari (tanqidiy fikrlash, kreativlik, kommunikatsiya va kooperatsiya) XXI asrda ta'lim tizimining markaziy elementi hisoblanadi. Ushbu ko'nikmalar o'quvchilarni mustaqil, tafakkurli va jamoaviy faoliyat yurita oladigan shaxslar sifatida kamol toptirishga yordam beradi. Tahlil natijalariga ko'ra, 4K modeli ta'lim jarayonida samarali qo'llanilishi mumkinligi isbotlandi. Bundan kelib chiqib, ta'lim tizimida ushbu ko'nikmalarni rivojlantirishga alohida e'tibor berish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullaev, A. (2022). *Zamonaviy ta'limda innovatsion usullar* . Toshkent: Ilm-fan, 45-50 betlar.
2. Boboev, S. (2021). *Ta'limda 4K modelining ahamiyati* . Toshkent: Fan va texnika, 89-95 betlar.
3. Karimov, R. (2023). *Kreativlik va uning rivojlanishi* . Samarkand: Sharq, 112-118 betlar.

4. Mirzaev, D. (2020). *Tanqidiy fikrlashni o‘stirish usullari* . Toshkent: O‘zbekiston, 67-73 betlar.
5. Rahmonov, F. (2022). *Jamoaviy ishlash ko‘nikmalarining rivojlanishi* . Namangan: Milliy ta’lim, 145-150 betlar.